

جلد اول

فصح خوانی و
تجوید مقدماتی

مؤلف: **م. هوش**
روخوانی و تجوید
قرآن کریم

به همراه سوالات تستی،
احادیث قرآنی و اخلاقی

سطح
مقدماتی

شهبازی، محمد، ۱۳۵۵ -

آموزش روخوانی و تجوید قرآن کریم (سطح مقدماتی)
فصح خوانی و تجوید مقدماتی / محمد شهبازی.

محل نشر: تهران: سرزمین باران، ۱۳۹۳، ۱۸۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۶۷-۰۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۶۷-۰۴

وضعیت نشر: چاپ اول

موضوع: قرآن/قرآن/آموزشی

موضوع: قرآن/تجوید/آموزشی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۸۳۸۳ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۱۰۷ دوره کتابشناسی ملی: ۳۴۳۳۲۰۰

پدیدآورنده: محمد شهبازی | ناشر: سرزمین باران

طراح جلد و قالب صفحات: محمد شهبازی

صفحه آرای: آرزو کرمی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۳ | شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: ۷۷۵-۱۷۲-۹۱۲

تلفن:

۳۳۹۹۸۰۱۲-۱۶

۷	مقدمه
۹	پیشگفتار
	فصل اول
۱۵	تاریخ اعجاز و علامت گذاری قرآن کریم
۱۹	درس اول: «اعبای زبان عرب و حروف مقطعه در قرآن کریم»
۲۹	درس دوم: «شناخت کلمات و علائم دوازده گانه ی قرآن کریم»
۳۷	درس سوم: «فتح»
۴۱	درس چهارم: «کسره»
۴۵	درس پنجم: «ضمه»
۴۹	درس ششم: «الف مدّی»
۵۷	درس هفتم: «یاء مدّی»
۶۵	درس هشتم: «واو مدّی»
۷۵	درس نهم: «تنوین»
۸۵	درس دهم: «سکون»
۹۵	درس یازدهم: «تشدید»
۱۰۱	درس دوازدهم: «مَدّ»
	فصل دوم
۱۰۷	درس سیزدهم: «التقاء ساکنین»
۱۱۵	درس چهاردهم: «حروف ناخوانا»
۱۲۷	درس پانزدهم: «الف و لام شمسی و قمری»
۱۴۱	درس شانزدهم: «هَاءِ ضمیر»
۱۴۹	درس هفدهم: «طریقه ی خواندن همزه ی مضموم کوچکی که همراه با حرفِ «واو» نگارش شده (وُء و)»
۱۵۷	درس هجدهم: «وقف و اقسام آن»
۱۷۸	فهرست منابع

آموزش روخوانی و تجوید قرآن کریم

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُم

بحمدالله بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران و به برکت خون شهداء، کتب بسیاری در زمینه ی روخوانی و تجوید قرآن کریم با سلاسل و انگیزه های متعالی، در میهن اسلامیان چاپ و در اختیار مردم قرآن دوست و ولایتمدارمان قرار گرفته است. به همین امر نوید رشد و گسترش بیش از پیش فرهنگ سراسر نورانی قرآن کریم را در بین مردم محنت جوی ایران اسلامی به خصوص نوجوانان و جوانان می دهد. کتاب حاضر - که به نظر نگارنده، امیدوارم دانشجویان عزیز می رسد - در راستای همین موضوع، در سه جلد، با نام «آموزش روخوانی و تجوید قرآن کریم» در سطوح مقدماتی، متوسطه و عالی به رشته ی تحریر در آمده است. در تألیف این کتاب کوشش شده از روشهای نوین آموزشی که تأثیر به سزایی در فراگیری دروس تجویدی، توسط دانشجویان قرآنی دارد، استفاده شود.

از ویژگی های منحصر به فرد کتاب «آموزش روخوانی و تجوید قرآن کریم» درجلدهای ۱، ۲ و ۳ استفاده از کلمات و مثالهای قرآنی متعدد همراه با ذکر آیه و سوره ی مربوطه، طرح سؤالات تستی از متن درس در پایان تمام دروس، ذکر احادیث قرآنی و اخلاقی در انتهای تمام دروس، پرداختن به موضوع وقف و ابتدا به صورت مبسوط و گسترده اما در عین حال ساده و قابل فهم در جلد سوم و

ذکر خلاصه و برگزیده ی متن درس در آخرِ دروس (در جلد دوم و سوم)، می باشد. امید است این کتاب برای خوانندگان گرامی مفید واقع شود؛ انشاءالله.

از کلیه ی دانشجویان، اساتید و کارشناسان محترمی که با ارائه ی نظرات اصلاحی خود، ما را در تألیف این کتاب یاری رساندند تشکر و قدردانی می نمایم. روشن است که کار انسانی هر اندازه که اصلاح شود، کامل و بی عیب و نقص نخواهد بود؛ از این رو همیشه منتظر دیدگاه‌های ارزشمند دانشجویان عزیز و استادان گرانقدر هستیم.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ
وَالسَّلَامُ مِنَ اتِّعِ الْهُدَى

آموزش روخوانی و تجوید قرآن کریم

پیشگفتار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: مَنْ أَمَتِيَ الْقُرْآنَ فَظَنَّ أَنَّ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أُوتِيَ أَفْضَلَ مِمَّا أُوتِيَ فَقَدْ سَلَّمَ مَا حَقَّرَ اللَّهُ وَحَقَّرَ مَا عَظَّمَ اللَّهُ.^۱

حضرت رسول (ص) می فرمایند: «هر کس که به او قرآن داده شود، اگر گمان کند که به فردی دیگر از مردم، چیزی بهتر از آن داده شده است، قطعاً بزرگ شمرده، آنچه را که خدا آن را کوچک شمرده، و کوچک شمرده، آن را که خدا آن را بزرگ شمرده است». قرآن، کتاب زندگی و طرحی جامع و کامل از سوره خالق هستی و برنامه ای متعالی، شرافتمندانه و سعادتمندانه، برای بشر است. قرآن، سرشار از معانی بلند و عمیق در همه ی مسائلی است که بشر برای پیمودن راه سعادت و رشد به آن نیاز دارد. قرآن سخن بی واسطه ی خدا با انسان است؛ مخاطبان قرآن همه مردم هستند. این افتخار برای انسان است که مخاطب خداوند متعال قرار گرفته است. زبان قرآن زبان همگانی انسان ها، یعنی زبان طریقت است و به اقتضای همان فطرت، طبق احتیاجات و نیازمندیهای درونی و طبیعی انسان، به او هدایت و رهبری را پی ریزی کرده و از همین مسیر روح انسانی را به سوی کمال می کشاند و عقول و افکارش را پرورش می دهد و تمام مشکلات زندگی فردی و اجتماعی او را برطرف می سازد. قرآن، راز و رمز ارتباط میان خالق و مخلوق و گنجینه ی گرانبهای حکمت و دانش و عرفان و اخلاق است. چشمه سار زلالی است که دلهای آماده و عطشناک حقیقت

^۱ قرآن کریم از منظر اهل بیت (علیهم السلام) جلد اول ص ۲۷ به نقل از الکافی ج ۲ ص ۶۰۴

را از معارف بلند خود سیراب می کند؛ اما ظرفیت انسانها برای پذیرش معارف الهی متفاوت است؛ چنانکه وقتی آبی از آسمان سرازیر شود، دره ها و رودخانه ها، هر کدام به اندازه ی گنجایش خود، از آن، آب در خود جای می دهند. قرآن خلاصه ی کتب الهی است که بر انبیا و اولیائش فرستاده، زیرا جامع کلام پیامبران و صدیقان و حاوی علم اولین و آخرین است؛ هیچ علم ربّانی و کلام برهانی، نیست؛ مگر اینکه اصل و فرع و مبدأ و نهایت و ثمره و مغرب آن، در کلام الهی وجود دارد. به فرمایش رسول اکرم (ص)، قرآن ظاهر و باطنی دارد و باطنی، ظاهر و باطنی است و دستور است و باطنش دانش، ظاهرش زیبا و باطنش ژرف و عمیق است.^۲ آری، همان گونه که انسان موجودی است دارای ظاهر و باطن، قرآن هم برای راهنمایی انسان بر این نوال، نازل گشته، تا هم، تأمین کننده نیازهای ظاهری و هم تأمین کننده ی نیازهای باطنی باشد. سید اوصیاء مولای متقیان حضرت امیر المؤمنین امام علی (ع) می فرماید:

تَعْلَمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْخَلْقِ، وَ يَهْوَاهُ فَإِنَّ رَبَّيْهِ الْقُلُوبِ وَ اسْتَشْفُوا بِتَوْرِهِ فَإِنَّهُ شِفَاءُ الصُّدُورِ وَ أَحْسِنُوا تِلَاوَتَهُ فَإِنَّهُ أَفْقُ الْقَصَصِ.^۳

قرآن را بیاموزید که نیکوترین سخن است و آن را دوست دارید؛ پس بدانید که بهار دل هاست (یعنی فهم قرآن موجب زنده شدن روح و روان انسان می شود) و اگر بیمارانی که شفا و درمان طلبید که درمان ناراحتی های باطنی شماست و قرآن را نیکو تلاوت کنید؛ چرا که نافع ترین و سودمندترین داستانهاست.

بر همین اساس، در جهت استفاده ی کامل و جامع از قرآن کریم تا رسیدن به مقام، فهم و درک معارف عالی آن و نیز قرب الهی، باید به پنج گام اساسی و مهم که بعد از این ذکر می شود، توجه و عنایت ویژه ای داشت:

گام اول: قدم نهادن در راه فراگیری و آموزش روخوانی و علم تجوید قرآن کریم است؛ چرا که همین امر، زمینه ی مأنوس شدن انسان با کلام نورانی الهی را فراهم می آورد، و او را در نیل به

^۲ قرآن کریم از منظر اهل بیت (علیهم السلام) جلد اول ص ۲۴ به نقل از الکافی ج ۲ ص ۵۹۸

^۳ نهج البلاغه فیض الاسلام خطبه ی ۱۱۰ چاپ ۱۳۸۰ ترجمه ی آقای محمد دشتی

گامهای بعدی یاری می رساند. پیامبر اکرم (ص) و آنمه ی معصومین (علیهم السلام) مردم را به فراگیری و سپس تعلیم قرآن، تشویق و ترغیب فرموده اند و در همین رابطه حضرت رسول (ص) می فرمایند:

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ.

«بهترین شما کسی است که قرآن را فرا گرفته و به دیگران بیاموزد.»

کوشش و ممارست در راه پاک کردن درون، از ناپاکیها و زدودن صفات رذیله و ناپسند است که به تفسیر قرآن کریم خود، بهترین و نیکوترین وسیله برای رسیدن به این امر مهم می باشد. خدای تعالی در سوره ی ۸۲ مبارکه یی اسراء می فرماید:

وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ فَاثْقَرُ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يُزِيدُ الْظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا.

«و نازل کردیم از قرآن آیه را که موجب شفا و رحمت برای مؤمنین است و برای ظالمان و ستمگران، جز زیان چیزی نمی افزاید.»

با توجه به این آیه ی مبارکه، باید دل را بر بدیه و غشی ها و عقاید باطل پاک نمود تا زمینه ی نزول رحمت خدای رَحْمَن فراهم شود و الا، دلی که بر زشتیها و عقاید نادرست، خالی نشده، هرگز محل نزول رحمت خدای مهربان نخواهد شد؛ این امر درست مانند ظرفی می ماند که وارونه شده و لذا هر چقدر آب بر آن بیارد نمی تواند ذره ای از آن را در خود جای دهد، مگر اینکه از حالت وارونگی خارج شود و روی خود را به سوی آب برگرداند.

گام سوم: تدبُّر و تفکُّر در آیات قرآن کریم برای فهمِ معارف و مضامین و متعالی آن است؛ چرا که فقط اِکتفا به قرائتِ صرف و بدون اندیشه، هرگز نمی تواند به یی بخش آیه ها و هدایت بخش قرآن، در انسان و جامعه ی بشریت باشد.

حضرت امیر المؤمنین امام علی (ع) می فرمایند:

أَلَا لَآخِرَ فِي قِرَاءَةِ لَا تَدُبُّرَ فِيهَا.

«آگاه باشید در قرائتی که تدبُّر و تفکُّر در آن نباشد هیچ خیری نیست.»

^۱ آلآمالی، ج ۱، ص ۳۶۷ - سنن ابی داود، ج ۲، ص ۱۴۷ - صحیح بخاری، ج ۶، ص ۲۳۶

^۲ تجوید جامع (مفرد ی چهارم) (ابراهیم پورفرزب (مولایی) ص ۳۳ چاپ ۱۳۸۷

قرآن کریم در این رابطه در آیه ی (۲۴) سوره ی محمد (ص) می فرماید:

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَيَّ قُلُوبٌ أَقْفَالُهَا.

«آیا در قرآن تذکر و اندیشه نمی کنند یا اینکه بر قلبهای ایشان قفل هایی زده شده.»

آن کریم، اقیانوس ژرف و عمیقی است که مملو از گوهرهای ناب و بی نظیر است و فقط با تدبیر و تمرکز و غواصی اندیشه و فکر، می توان این ذخائر را به دست آورد.

گام چهارم: عمل کردن به آموزه ها و مضامین قرآنی و شستشوی جان و روان است تا آنجا که به قرآنی شدن انسان بیانجامد. تمام مراحل و مراتب قبلی، از آموزش تجوید قرآن و خودسازی و تدبیر و تفکر و ... با قدم الهی، مقدمه ای برای عمل کردن است. اگر قلب انسان جایگاه علوم قرآنی و دینی شود و علم تمام عارف الهی باشد اگر عامل به آن علوم و معارف نباشد، آن علوم و معارف برای او جز زیان و عذاب الهی در دنیا و آخرت، ارمغان دیگری ندارد.

گام پنجم: ترویج و گسترش برهنگی زهدی بخش قرآنی در جامعه ی اسلامی، با جان و مال، و استقامت و ایستادگی در این امر بسیار ارزشمند و شریف و انسانی، با استعانت از درگاه حضرت حق و توسلات مستمر، به آستان مقدس ائمه اطهار (علیهم السلام) می باشد.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّهُمْ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ (۶۹، عنکبوت)

«و کسانی که در راه ما جهاد (سعی و تلاش) می کنند قطعاً ما آنها را به راه های خودمان، هدایتشان خواهیم کرد و به یقین خداوند با نیکوکاران است.»